

УДК 378.04:796]:004

DOI: <https://doi.org/10.33989/2524-2474.2021.77.239286>

ОЛЕКСАНДР СВЕРТНЕВ

ORCID: 0000-0002-9175-091X

(Полтава)

Place of work: Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University

Country: Ukraine

E-mail: svertneva@gmail.com

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

У статті розглядаються теоретичні засади використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі формування організаційно-управлінської складової професійної компетентності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту.

Розкрито поняття «організаційно-управлінська компетентність», проаналізовані результати навчання освітніх професійних програм спеціальностей «014.11 Середня освіта (Фізична культура) та «017 Фізична культура і спорт» та визначені ключові складові організаційно-управлінської діяльності майбутніх фахівців, що лежить в основі формування їх фахової компетентності: організаційно-управлінська, технологічна, проектна і науково-дослідна.

Досліджено особливості використання інформаційно-комунікаційних технологій (програмно-методичні та телекомунікаційні засоби) у формуванні професійних компетентностей майбутніх фахівців фізичної культури і спорту.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології; організаційно-управлінська компетентність; фізична культура і спорт; професійна підготовка.

Постановка проблеми. Сучасне інформаційне суспільство, визначальною рисою якого є перетворення інформації в один із головних виробничих ресурсів, вимагає упровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у всі сфери його діяльності. Тенденція створення глобальних відкритих освітніх систем з однієї сторони сприяє розвитку підсистеми накопичення і поширення знань суспільства, а з іншої – підсистеми доступу до різноманітних інформаційних ресурсів широким верствам населення.

Соціально-економічні зміни на світовому ринку праці призводять до підвищення суспільних вимог до рівня професіоналізму та конкурентоспроможності фахівця фізичної культури і спорту. Вища фізкультурна освіта розвивається в умовах жорсткої конкуренції на ринку інформаційно-комунікаційних технологій, особливо в період карантину у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19).

Актуальності набуває визначення управлінської компетентності як необхідної складової професійної компетентності кожного сучасного фахівця. Середовище, у якому фізкультурно-спортивна організація працює сьогодні, зміни в структурі й завданнях менеджменту галузі фізичної культури і спорту зумовлюють посилення значення організаційно-управлінського компонента професійної підготовки майбутніх фахівців, що знайшло відображення в освітніх професійних програмах закладів вищої освіти України (ЗВО). Тому питання якості кадрового забезпечення сфери фізичної культури і спорту залишається досить актуальним в сучасних ринкових умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Огляд науково-педагогічних джерел свідчить, що проблема теорії і методики професійної освіти фахівців фізичної культури та спорту знайшла своє відображення у дослідженнях вітчизняних фахівців (О. Ажиппо, П. Джуринський, Є. Захаріна, Р. Клопов, А. Конох, Є. Приступа, А. Сват'єв, Л. Сущенко, С. Табінська, О. Тимошенко); використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі присвячені дослідження українських науковців (В. Биков, Я. Булахова, О. Бондаренко, В. Заболотний, Г. Козлакова, О. Міщенко); питання формування управлінської компетентності розглядаються у дослідженнях вітчизняних науковців (В. Андрущенко, Л. Ващенко, Л. Даниленко, Г. Дмитренко, Г. Єльнікової, І. Зязюна, А. Калініна, В. Кременя, Ю. Конаржевського, А. Новикова, В. Олійника Є. Павлютенкова, М. Поташника, Т.Сорочан); управлінська компетентність у підготовці майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту (Ю. Дубревський, Ю. Коваленко, С. Криштанович).

Незважаючи на значну кількість досліджень із питань використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту, проблема формування організаційно-управлінського компонента їх професійної підготовки висвітлена недостатньо. Залишаються нерозв'язаними питання використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі формування організаційно-управлінської складової професійної компетентності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту

Мета статті: обґрунтувати теоретичні засади формування організаційно-управлінської компетентності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту засобами інформаційно-комунікаційних технологій як основу їх професійного зростання.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах жорсткої конкуренції на ринку фізкультурних послуг формування організаційно-управлінської компетентності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту є визначальним у побудові успішної кар'єри та його конкурентоздатності. Ще з радянських часів сфера управління фізичною культурою і спортом отримує фахівців широкого профілю, які можуть посідати різноманітні управлінські посади. Але працівники галузі все більше переконаються в необхідності використання основних надбань спортивного менеджменту, що дає можливість оптимально вибудувати діяльність фізкультурно-спортивних організацій і посилити управлінський вплив на результативність діяльності фізкультурних організацій, спортивних товариств, об'єднань тощо. Зміни в структурі й завданнях менеджменту галузі фізичної культури і спорту зумовлюють ускладнення і посилення організаційно-управлінського компонента професійної підготовки фахівців, що знайшло відображення в освітніх професійних програмах закладів вищої освіти (ЗВО) та передбачає оволодіння майбутніми працівниками необхідними професійними компетентностями з метою поліпшення ефективності фізкультурно-оздоровчої і спортивної роботи в сучасних умовах ринкової економіки.

На основі аналізу наукових джерел (Дубревський, 2008; Коваленко, 2019; Криштанович, 2019) можна визначити організаційно-управлінську компетентність як вміння фахівців фізичної культури і спорту застосовувати в своїй професійній діяльності сучасні організаційно-управлінські методи та форми роботи; реалізовувати повноваження у вирішенні завдань і нести відповідальність за прийняті рішення; здатність об'єктивно аналізувати і оцінювати результати праці; орієнтуватися в інформаційному просторі, критично осмислювати й використовувати різноманітну інформацію. Дана компетентність є інтегрованою характеристикою (професійних та особистісних якостей), яка відображає рівень сформованості фахових знань, умінь і практичного досвіду, що дають змогу успішно здійснювати професійну діяльність як учителю фізичної культури, так і тренеру з виду спорту. Аналізуючи результати навчання, відображені в освітніх програмах підготовки бакалаврів (першого рівня) і магістрів (другого рівня) за спеціальностей 014.11 Середня освіта (Фізична культура) та 017 Фізична культура і спорт, нами окреслено ключові складові організаційно-управлінської діяльності майбутніх фахівців, що лежить в основі формування їх фахової компетентності: організаційно-управлінська, технологічна, проектна і науково-дослідна (Свертнев, 2017).

В умовах реформування вищої освіти особливо актуальною є проблема упровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у навчальний процес вищої школи, зокрема у процес вивчення дисциплін циклу професійної підготовки. Адже оволодіння сучасними інформаційними технологіями є основою формування організаційно-управлінської компетентності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту. Усе це зумовлює необхідність формування професійних компетентностей майбутніх фахівців фізичної культури і спорту засобами інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема програмно-методичними і телекомунікаційними засобами, що дають можливість значно підвищити рівень їх фахової підготовки. Як свідчать дослідження науковців, за допомогою ІКТ значно покращується управління навчальним процесом, підвищується його педагогічна ефективність. Використання інформаційно-комунікативних технологій призводить до суттєвих змін у методах і організаційних формах навчання. Інформаційно-комунікаційні технології можна застосовувати як: засоби навчання; засоби, що вдосконалюють процес викладання; інструмент пізнання навколишньої дійсності та самопізнання; засоби розвитку особистості того, кого навчають; об'єкт вивчення в межах засвоєння курсу інформатики; інформаційно-методичне забезпечення й управління навчально-виховним процесом; засоби комунікації; засоби автоматизації процесу оброблення результатів експерименту й управління; засіб автоматизації процесів контролю і коригування результатів навчальної діяльності, тестування та психодіагностики; засоби організації інтелектуального дозвілля (Гомонюк, 2016; Роберт, & Самойленко, 1998).

Серед ІКТ, що знайшли широке розповсюдження серед викладачів фізкультурних ЗВО, є технології мультимедіа – сукупність прийомів, методів, способів продукування, обробки, зберігання, передавання аудіовізуальної інформації, заснованої на одночасному використанні різних форм інформації. Це дає нам змогу поєднати в одному програмному продукті текст, графіку, аудіо- та відеоінформацію, анімацію (Гомонюк, 2016; *Про затвердження стандарту*, 2019). Вони пов'язані із застосуванням комп'ютерів і телекомунікацій, спеціального устаткування, програмних та апаратних засобів, систем обробки інформації. Поява Інтернету – глобальної комп'ютерної мережі з її практично необмеженими можливостями збирання, збереження та передавання інформації індивідуально кожному користувачеві, розширює можливості комунікації як складову організаційно-управлінської діяльності фахівців фізичної культури і спорту. Використання мережних технологій, глобальної мережі Інтернет, локальних мереж Інтранет підвищує роль інтегрованих знань, які поєднують традиційні методи (розповідь, пояснення, демонстрація схем і таблиць) та нові форми організації навчальної діяльності студентів (проектні методи, робота в групі, автономне навчання). Важливою умовою успішної інтеграції інформаційно-комунікаційних технологій є професійна підготовка як викладачів та студентів, так і фахівців, що забезпечують використання засобів і систем інтегрованої технології навчання. Кожен учасник освітнього процесу повинен володіти необхідною інформаційною грамотністю та розумінням використання новітніх технологій.

Використання ІКТ у процесі формування організаційно-управлінської компетентності фахівця фізичної культури і спорту надає можливість реалізувати такі педагогічні цілі:

- розвиток особистості, підготовка її до життя в інформаційному суспільстві;
- розвиток креативного мислення;
- естетичне виховання;
- розвиток комунікативних здібностей;
- формування вмінь обирати оптимальні рішення;
- формування інформаційної культури, вміння обробляти інформацію;
- розвивати вміння здійснювати експериментально-дослідницьку діяльність.

Враховуючи, що формування організаційно-управлінської компетентності передбачає використання засобів комунікації: електронної пошти, глобальної, регіональної та локальної мережі, передбачаємо нові можливості здійснювати:

- оперативне передавання на відстані інформації будь-якого обсягу і виду;
- інтерактивний, оперативний зв'язок;
- доступ до різноманітних джерел інформації;
- організацію спільних телекомунікаційних проєктів;
- спілкування та обговорення проблем, участь у телеконференціях, вебінарах, чатах, форумах, блогах та ін.

У той же час використання сучасних засобів ІКТ у формуванні організаційно-управлінської компетентності призводить і до негативних наслідків. Зокрема, тотальна індивідуалізація зводить до мінімуму обмежене в навчальному процесі живе спілкування викладачів та студентів, пропонуючи їм спілкування у вигляді «діалогу з монітором» або надовго замовкати під час роботи із засобами ІКТ. Відсутність достатньої практики діалогічного спілкування (беззаперечно необхідного в колективі), згортання соціальних контактів і соціальної взаємодії тощо. Зауважимо, що постійне використання інформаційних ресурсів, опублікованих у мережі Інтернет, часто призводить до запозичення з мережі Інтернет готових проєктів, рефератів, доповідей і рішень завдань, що стало нині вже звичним фактом. Все це не сприяє розвитку креативності, творчості та в цілому підвищенню ефективності навчання.

Вважаємо, що інформаційно-комунікаційні технології можуть стати не лише потужним засобом формування організаційно-управлінської компетентності фахівців фізичної культури і спорту (як особи; суб'єкта пізнання, практичної діяльності, спілкування, самосвідомості), а й, навпаки, сприяти формуванню шаблонного мислення, формального і безініціативного відношення до діяльності.

Висновки та перспективи дослідження.

Нами визначені наступні складові професійної компетентності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту за видами організаційно-управлінської діяльності: організаційно-управлінська, технологічна, проєктна і науково-дослідна. Створення спеціального середовища навчання з використанням телекомунікаційних і програмно-методичних засобів, сприятиме формуванню здатності до безперервного професійного розвитку. На нашу думку поетапне набуття знань, умінь і навичок майбутніми фахівцями із раціональним застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій за програмами бакалаврів, магістрів та аспірантів, забезпечить їх можливість використання новітніх інструментів управлінської діяльності та позитивно відобразиться на їх конкурентоспроможності на сучасному ринку праці.

Подальші наукові пошуки спрямуємо на вирішення питань вдосконалення організаційно-управлінської підготовленості майбутніх фахівців фізичної культури і спорту в ЗВО спортивного профілю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Андрущенко Н. Комунікативна компетентність – необхідна складова успішності майбутнього менеджера. *Освітнянські обрії: реалії та перспективи*. 2007. № 1. С. 14–16.
- Гомонюк О. Значення інформаційно-комунікаційних технологій у формуванні валеологічної компетентності майбутніх педагогів. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогічні науки*. 2016. № 3. С. 52–61.
- Дубревський Ю. Управлінська компетентність як складова професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2008. № 6. С. 91–93.
- Коваленко Ю. М. Теоретичні засади формування управлінської компетентності майбутніх менеджерів спортивної діяльності. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Т. 1, вип. 13. С. 75–78.
- Криштанович С. В. Формування управлінської компетентності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5 : Педагогічні науки : реалії та перспективи*. 2018. Вип. 64. С. 120–123.
- Марюнда І. І., Сивохоп Е. М., Товт В. А. Формування професійно-особистісних компетентностей фахівця фізичної культури. *Ужгород : Аутодор-Шарк*, 2016. 212 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jsui/bitstream/lib/7777/1/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F.pdf>
- Обчислювальна техніка і технічні засоби навчання / за ред. Р. С. Гуревича. Вінниця : ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 1999. 324 с.

- Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 017 «Фізична культура і спорт для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти»: наказ Міністерства освіти і науки від 24.04.2019. № 567. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/04/25/017-fizichna-kultura-i-sport-bakalavr.pdf>
- Роберт И. В., Самойленко П. И. Информационные технологии в науке и образовании. Москва, 1998. 176 с.
- Свертнев О. А. Характеристика основных компетентностей менеджера физической культуры и спорта в современных условиях реформирования высшей освіти. *Імідж сучасного педагога*. 2017. № 7 (176). С. 19–22. URL: <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/120670/116229>
- Спірін О. Інформаційно-комунікаційні та інформатичні компетентності як компоненти системи професійно-спеціалізованих компетентностей. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2009. № 5. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/3733/>
- Ставицька В. І. Інформаційно-комунікаційні технології в освіті. 2015. URL: <http://confesp.fl.kpi.ua/ru/node/1103>

REFERENCES

- Andrushchenko, N. (2007). Komunikatyvna kompetentnist – neobkhidna skladova uspishnosti maibutnoho menedzhera [Communicative competence – a necessary component of the success of the future manager]. *Educational horizons: realities and prospects*, 1, 14-16 [in Ukrainian].
- Dubrevskiy, Yu. (2008). Upravlinska kompetentnist yak skladova profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv fizychnoho vykhovannia i sportu [Management competence as a component of professional training of future specialists in physical education and sports]. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports*, 6, 91-93 [in Ukrainian].
- Homoniuik, O. (2016). Znachennia informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii u formuvanni valeolohichnoi kompetentnosti maibutnikh pedahohiv [The importance of information and communication technologies in the formation of valeological competence of future teachers]. *Collection of scientific works of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine. Series: Pedagogical Sciences*, 3, 52-61 [in Ukrainian].
- Hurevych R. S. (Ed.). (1999). *Obchysliuvalna tekhnika i tekhnichni zasoby navchannia [Computer technology and technical means of training]*. Vinnytsia: VDPU imeni Mykhaila Kotsiubynskoho [in Ukrainian].
- Kovalenko, Yu. M. (2019). Teoretychni zasady formuvannia upravlinskoï kompetentnosti maibutnikh menedzheriv sportyvnoi diialnosti [Theoretical principles of formation of managerial competence of future managers of sports activities]. *Innovative Pedagogy*, 1(13), 75-78 [in Ukrainian].
- Kryshtanovych, S. V. (2018). Formuvannia upravlinskoï kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv fizychnoi kultury i sportu [Formation of management competence of future specialists in physical culture and sports]. *Scientific journal of M.P. Dragomanov National Pedagogical University. Series 5 Pedagogical Sciences*, 64, 120-123 [in Ukrainian].
- Marionda, I. I., Syvokhop, E. M., & Tovt, V. A (2016). *Formuvannia profesiino-osobystisnykh kompetentnostei fakhivtsia fizychnoi kultury [Formation of professional and personal competencies of a specialist in physical culture]*. Uzhhorod: Autodor-Shark [in Ukrainian].
- Pro zatverdzhennia standartu vyshchoi osvity za spetsialnistiu 017 «Fizychna kultura i sport dlia pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity»: nakaz Ministerstva osvity i nauky [On approval of the standard of higher education in the specialty 017 «Physical Culture and Sports for the first (bachelor's) level of higher education»: the order of the Ministry of Education and Science]*. No. 567. (2019). Retrived from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/04/25/017-fizichna-kultura-i-sport-bakalavr.pdf> [in Ukrainian].
- Robert, I. V., & Samoilenko, P. I. (1998). *Informatsionnye tekhnologii v nauke i obrazovanii [Information technologies in science and education]*. Moskva [in Russian].
- Spirin, O. (2009). Informatsiino-komunikatsiini ta informatychni kompetentnosti yak komponenty systemy profesiino-spetsializovanykh kompetentnostei [Information and communication and information competencies as components of the system of professionally specialized competencies]. *Information Technologies and Learning Tools*, 5. Retrived from <http://eprints.zu.edu.ua/3733/> [in Ukrainian].
- Stavytska, V. I. (2015). *Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii v osviti [Information and communication technologies in education]*. Retrived from <http://confesp.fl.kpi.ua/ru/node/1103> [in Ukrainian].
- Sviertniev, O. A. (2017). Kharakterystyka osnovnykh kompetentnostei menedzhera fizychnoi kultury i sportu v suchasnykh umovakh reformuvannia vyshchoi osvity [Characteristics of the main competencies of the manager of physical culture and sports in the modern conditions of higher education reform]. *Image of the modern pedagogue*, 7(176), 19-22. Retrived from <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/120670/116229> [in Ukrainian].

OLEKSANDR SVIERTNIEV

INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN THE PROCESS OF FORMATION OF ORGANIZATIONAL AND MANAGEMENT COMPETENCE OF FUTURE PHYSICIANS

The article considers the theoretical foundations of the use of information and communication technologies in the process of forming the organizational and managerial component of professional competence of future specialists in physical culture and sports.

The concept of "organizational and managerial competence" is revealed, the results of training of educational professional programs of specialties "014.11 Secondary education (Physical culture) and" 017 Physical culture and sports "are analyzed and the key components of organizational and managerial activity of future specialists are defined. competencies: organizational and managerial, technological, design and research.

The peculiarities of the use of information and communication technologies (software and methodological and telecommunication tools) in the formation of professional competencies of future specialists in physical culture and sports are studied.

Key words: information and communication technologies; organizational and managerial competence; physical culture and sports; professional training.